

Öyküden Çizgi Öyküye: Konuk (L'Hôte), Albert Camus

Burçak FAKIOĞLU

*Bilkent Üniversitesi, İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi,
Mütercim-Tercümanlık Bölümü Öğretim Görevlisi
Burcak.fakioglu@bilkent.edu.tr*

ÖZET

Camus, Cezayir'in bağımsızlık savaşımındaki tutumunu, **Sürgün ve Krallık (L'Exil et le Royaume)** adlı öykü kitabının IV. öyküsü **Konuk'ta (L'Hôte)**, Cezayir'de bir dağ köyünde öğretmenlik yapan Daru'nun öyküsüne yansıtır. Bir özeleştiri olan bu kısa öykü, 2013 yılında Camus'nün 100. doğum yılı nedeniyle Jean Ferrandez tarafından çizgi öykü olarak yeniden okurlara sunuldu.

Öykü ve çizgi öykü: iki anlatı biçimsel olarak farklılıklar gösterdiği gibi, yer yer içeriksel kimi farklılıklara da rastlanır. Karşılaştırmalı çalışmamızda, yazınsal metne eşlik eden çizgileri yorumlayarak çizgisel anlatıda özellikle duyuşsal betimlemelerin ve tepkilerin izlerini irdeleyerek, görsel öğelerin somutlaştırıldığı renkli-çizgisel kurgunun, öyküye olan ilgiyi günümüzde nasıl sağladığını da göstermeye çalışacağız.

Anahtar Sözcükler: Çizgi öykü, uyarılama, Albert Camus, **Konuk (L'Hôte)**.

D'une nouvelle à une bande dessinée: L'Hôte, Albert Camus

RESUME

Albert Camus reflète la position de l'Algérie au cours de sa lutte pour son indépendance, dans sa nouvelle **L'Hôte**, qui fait partie d'un recueil intitulé **L'Exil et le Royaume**, et raconte l'histoire d'un instructeur, Daru, vivant dans un village de montagne. En 2013, pour célébrer le 100e anniversaire de la naissance d'Albert Camus, ce court récit, qui est une auto-critique, a été réoffert aux lecteurs par Ferrandez cette fois-ci sous forme de bande dessinée.

La nouvelle et la bande dessinée : ces deux types de récits ont non seulement des différences formelles mais aussi contextuelles. Notre étude comparative vise à démontrer comment une fiction colorée attire le lecteur à la nouvelle en soulignant les descriptions sensorielles et réactionnelles et en interprétant les lignes qui accompagnent le texte littéraire.

Mots clés: Bande dessinée, adaptation, Albert Camus, **L'Hôte**.

From a Story to a Graphic Novel: The Guest (L'Hôte), Albert Camus

ABSTRACT

Albert Camus reflects Algeria's position during its struggle for independence, in his graphic novel **The Guest (L'Hôte)**, part of a collection entitled **Exile and the Kingdom (L'Exil et le royaume)**, which tells the story of a teacher, Daru, living in a mountain village. In 2013, to celebrate the 100th anniversary of the birth of Albert Camus, this short story, which shows some self-criticism, has been re-offered to readers by Ferrandez as a graphic novel.

Story and comic book: these two narrative texts have not only formal but also contextual differences. Our Comparative study aims to demonstrate how a linear and colorful fiction provides interest in a story, by underlining sensorial and reactional descriptions and interpreting the lines accompanying literary text.

Key Words: Graphic novel, adaptation, Albert Camus, **the Guest (L'Hôte)**.

Günümüz Fransa'sında yazınsal yapıtların çizgi roman ya da öykü uyarlamalarına artık daha sık rastlanıyor. Bunlardan biri de, Albert Camus'nün **Sürgün ve Krallık (L'Exil et le Royaume)** adlı öykü kitabının

IV. öyküsü olan **Konuk (L'Hôte)**, Jacques Ferrandez tarafından yapılan uyarlamasıdır. Albert Camus, Cezayir'in bağımsızlık savaşındaki tutumunu **Konuk**'ta, Cezayir'de bir dağ köyünde öğretmenlik yapan Daru'nun öyküsüne yansıtıyor. İlk önce Camus'nün **Konuk** adlı öyküsünü çizgi öyküye uyarlayan Jacques Ferrandez, daha sonra **Yabancı'yı (L'Etranger)** çizgi öyküye uyarlayarak karşımıza çıkıyor. **Konuk**, 2013 yılında Camus'nün 100. doğum yılı nedeniyle Jean Ferrandez tarafından çizgi öykü olarak yeniden okurlara sunuldu. **Yabancı** okurlar tarafından daha çok bilinen bir yapıt olmasına karşın, Ferrandez pek bilinmeyen **Konuk**'u ilk olarak uyarlamayı kişisel tercihine bağlı olarak yaptığını belirtiyor. Bu kararı alırken Albert Camus'nün kızı Catherine Camus'den de büyük destek aldığını belirtiyor.

Karşılaştırmalı çalışmamızda, yazınsal metne eşlik eden çizgileri yorumlayarak, çizgisel anlatıda özellikle duyusal betimlemelerin ve tepkilerin izlerini irdeleyerek, görsel öğelerin somutlaştırıldığı renkli-çizgisel kurgunun, öyküye olan ilgiyi günümüzde nasıl sağladığını da göstermeye çalışacağız. Kuşkusuz, usa takılan ilk soru 'yazınsal yapıtlardan uyarlanan çizgi öykü ya da roman, kaynak metne bütünüyle sadık kalmalı mı?' sorusu. Anne Francou'nun Ferrandez ile gerçekleştirdiği söyleşide, Ferrandez **Yabancı**'da metne bütünüyle sadık kaldığını belirtiyor. **Konuk**'ta da benzer bir yaklaşım sergilediğini görüyoruz. Ferrandez, metnin aslına bütünüyle sadık kalırken öykünün geçtiği yeri ve dönemi de doğru yansıtabilme arayışına giriyor. Yazınsal bir yapıtın çizgilerle ne kadar aslına uygun anlatılabileceği, Ferrandez'in doğa betimlemelerine geniş yer vermesiyle yanıt buluyor. Örneğin **Konuk**'ta, mevsim betimlemelerine geniş yer verilirken, çizgi öyküde da kuraklık, çöl, kar, soğuk, vb. gibi hava koşulları resimlerle vurgulanıyor (Resim 1 ve 2).

Resim 1

Resim 2

Bu betimlemelerin, çoğu zaman sayfanın iki yüzünde yayılarak çizimleri yapılıyor. İlk olarak dekorun ve kişilerin yerleştirilmesi karakalemle yapılıyor; daha sonra da mürekkeple çizimler

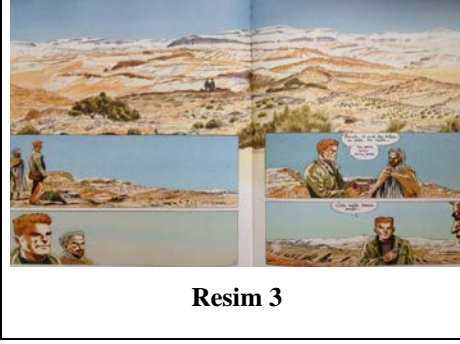
belirginleştiriliyor. Son aşamada da suluboya tekniğiyle resimler renklendiriliyor. Ferrandez'in Camus'nün betimlediği iklimleri ve peyzajları yansıttığındaki başarısı hiç kuşkusuz Cezayir'de yaşamış olmasıyla ilintili. Bir öyküyü çizgi öyküye uyarlamadan önce ayrıntılı bir araştırma yaptığını belirten Ferrandez, döneme ilişkin fotoğraflardan, kartpostallardan ve kitaplardan yararlanıyor. Ferrandez'in daha önceki çalışmaları da bu betimlemelerin yansıtılmasına yarar sağlamıştır. Cezayir'in bağımsızlığına dek uzanan tarihini konu alan ve 1987 yılında yayımlanan **Doğu'da Gezi Günlüğü (Carnet d'Orient)** adlı çizgi romanının hazırlık aşamasında Cezayir'in iklimi ve peyzajı üzerine yaptığı araştırmaları örnek olarak verebiliriz. **Konuk**'ta betimlenen iklim ve peyzajlara tamamen sadık kalmayı benimserken, Ferrandez metnin bu betimleme ile uyumlu olmasına dikkat etmiş. Çalışmada kullanılan örneklerin türkçeleri için Nihal Önel'un 1982'de Varlık yayınlarında basılan çevirisinden yararlanılmış, ancak bazı cümlelerin çevirisi, anlam yitimine yol açtığı için, tekrar gözden geçirilerek ifade edilmiştir.

Çizgi öykü bizi bir önsöz ve beyaz bir sayfanın ortasında yer alan bir resimle karşılıyor. Bu önsöz, anavatanı Cezayir'de romanları yasaklanan Cezayirli yazar Boualem Sansal'a ait. Önsözün ardından, çölde ufka bakan öğretmen Daru ve Arabın yer aldığı resim, öyküye dair bize ipuçları veriyor.

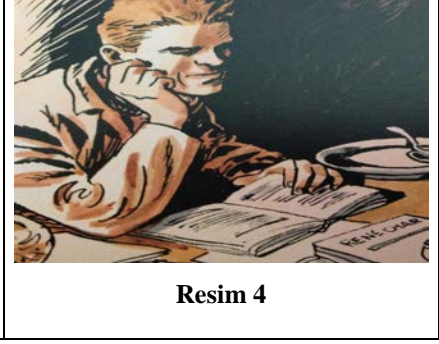
İlk olarak karakterlere bakalım; kimler ve ne farklılıklar var öykü ile çizgi öyküde. Öyküden farklı olarak çizgi öyküde öğretmen Daru, jandarma, Arap ve gıda taciri Tacid'in dışında öğrencilere geniş yer verilmiş. Daru ile öğrenciler arasında geçen diyalog sayesinde okul, kuraklık ve besin yetersizliği konuları ele alınarak çizgi öyküye bir giriş niteliği kazandırılmış. Ailelerin yoksulluk ve kuraklıkla savaşmaları “Le malheur les avait tous atteints puisque tous étaient pauvres” (Yoksul oldukları için felaketten hepsi zarar görmüştü.) ve “Les familles avaient été victimes de la sécheresse” (Aileleri kuraklıktan zarar görmüş öğrenciler) tümceleriyle belirtilmiş. Oysa çizgi öyküde Daru ve öğrencileri arasındaki diyalog ile Tacid ve Daru arasındaki konuşmalarla bu konuya yer veriliyor. Öyküde yer alan anlatıcının uzun monologları, yerini çizimlerle iki sayfaya yayılan panellerde kuraklığın egemen olduğu peyzajlara bırakmış (Resim 3).

Giriş bölümünün ardından bir Camus öyküsü ile karşı karşıya olduğumuzu gösteren bir ipucuna rastlıyoruz. Bir okul gününün sonunda, Daru'nun okulda yaşadığını ve odasında gaz lambasıyla kitap okuyarak vakit geçirdiğini resimleyen karelerde öyküde yer almayan ancak çizgi öyküye eklenen resimlerden birinde küçük bir ayrıntı gözümüze geliyor (Resim 4). Bu ayrıntı ise Daru'nun masasında bulunan bir kitap ve kitabın üstünde yer

alan şairin ismi: Camus'nün yakın dostu René Char. Öyle ki, bu iki dost Paris'te bir dönem aynı sokakta oturmuş, Camus'nün defnedildiği Aix-en-Provence'a yakın Lourmarin kasabasını Camus, René Char sayesinde keşfetmiş. Camus, René Char'ın şiir kitabına yazdığı aşk ve devrim şiiri (Une poésie d'amour et de révolte) başlıklı önsözde şairden dönemimizin büyük şairi diye sözediyor. Ferrandez'in René Char'a yaptığı bu göndermenin amacı hiç kuşkusuz okuyucuya Albert Camus'nün yaşamından izler sunmak.

Resim 3

Resim 4

Albert Camus'nün kaleme aldığı bu öyküde kendisinin yaşamıyla Daru karakterinin yaşamı arasındaki bir paralellikten de söz edebiliriz. Öyküde, Daru hiç istememesine karşın, jandarmanın baskısı üzerine Arabı karakola teslim etmek zorunda kalır. Daru Arabı bir arazinin ortasında bırakır ve karakola tek başına yürümesini söyler. Tamamlanmamış olarak nitelendirebileceğimiz bu eylem hiç kuşkusuz çizgi öykü okurunda merak uyandırıyor. Daru okula döndüğünde yazı tahtasında kendisini şaşkınlığa uğratan bir yazıyla karşılaşılıyor: “Tu as livré notre frère. Tu paieras.” (Kardeşimizi teslim ettin, bunun hesabını vereceksin). Daru'nün insancıl yaklaşımı karşısında haksızca suçlanmasıyla, Camus'nün her zaman sergilediği barışçıl tutum karşısında yanlış anlaşılması ve olumsuz tepki alması yaşamlar arasındaki bir benzeşimin varlığını kanıtlar nitelikte. Camus **Konuk**'ta yarattığı Daru karakteriyle kendi yaşamına bir ayna tutarken Ferrandez ise bu yaşamı çizimle yeniden bizlere sunuyor.

Öykü ve çizgi öykü: İki anlatı biçimsel olarak farklılıklar gösterdiği gibi, yer yer içeriksel kimi farklılıklara da rastlanıyor.

Az önce sözünü ettiğimiz iklimsel konularda kazanımlar yaşanırken çizgi öyküde kimi kayıplar da yaşanıyor. Bunun nedeni, öyküde yer alan çeşitli davranışları ve devinimleri çizmenin imkansız oluşundan

kaynaklanıyor. Örneğin “le cheval bronchait visiblement” (gözle görülür bir biçimde atın sendelemesi) ya da “Balducci approuva de la tête” (Balducci başıyla onayladı) gibi.

Özellikle doğaya özgü betimlemelerde çizgi öyküde yer yer duyguları ve duyuları canlandıran tümceler yok oluşuna da rastlayabiliyoruz: “la classe glacée” (buz gibi derslik), “petites sautes de vent” (küçük rüzgar sağanakları), “le liquide brûlant” (kaynar sıvı), “l’instituteur sentit son odeur de cuir et de cheval (le revolver)” (Öğretmen deri ve at kokusunu (tabanca kokusunu) aldı.), “L’irritation gagnait Daru” (Daru sinirlenmeye başlamıştı), “Un léger vent rodait autour de l’école.” (Hafif bir yel okulun çevresinde dolanıyordu.), “Dans la nuit, le vent grandit” (Gece rüzgar arttı.), “Les poules s’agitèrent un peu, puis se turent” (Tavuklar biraz kıpırdaştılar, sonra sustular).

Yer, yön ya da zamanı belirten sözcüklerin çizgi öyküye yansımaması da var tabii: “à deux heures de l’après midi” (Öğleden sonra saat ikide.), “Daru patientait alors de longues heures dans sa chambre” (odasında saatler boyu çile dolduruyordu.), “une fenêtre donnait plateau à l’est” (Bir penceresi de güneye açılırdı.), “à quelques kilomètres de l’endroit” (oradan birkaç kilometre uzaklıkta).

Ya da ses belirten cümlelerin yok olması: “Derrière le mur, on entendit le cheval s’ébrouer et frapper du sabot.” (Duvarın arkasında, atın soluduğu ve ayağını yere vurduğu işitiliyordu.), “La bouilloire chantait sur le poêle” (Çaydanlık sobanın üzerinde ötüyordu.), “on entendit une grosse pierre rouler mollement” (kocaman bir taşın ağır ağır yuvarlandığı işitildi.), “pourquoi tu l’as tué?” dit-il d’une voix dont l’hostilité le surprit.” (Onu neden öldürdün? diye soraraken sesindeki o düşmanlık, Arabı şaşırtmıştı) gibi tümceler sadece birkaç örnek.

Görsel öğelerin yerini farklı çizimlere bırakması: İşte birkaç örnek: “Le matin s’était levée sur une lumière sale” (Sabah kirli bir aydınlığa doğmuş), “la lumière de l’ampoule électrique lui tombait droit dans les yeux qu’il ferma aussitôt” (Elektrik ampulünün ışığının dosdoğru indiği gözlerini yumdu), “L’Arabe ouvrit les yeux sous la lumière aveuglante et le regarda en s’efforçant de ne pas battre les paupières.” (Arap kör edici ışığın altında gözlerini açtı ve gözlerini kırpmamaya çabalayarak ona baktı), “...les yeux fermés sous la lumière violente” (şiddetli ışık altında gözleri yumuluydu), “Quand Daru éteignit, les ténèbres semblèrent se congeler d’un coup” (Daru lambayı söndürdüğünde, karanlıklar bir çırpıda pıhtılaşmış gibi oldu.). Işık ve gölge oyunlarına, gecenin karanlığında odada beliren ışık

yansımalarına çizgi öyküde de rastlıyoruz. Ancak orijinal metindeki betimlemelerin birebir uygulanması elbette çizgi öyküde olası değil.

Ferrandez kaynak metne büyük ölçüde sadık kalırken, metinde yer yer yapılan değişikliklere de yer veriyor. Bu değişiklikten bir tanesi yapılan özne değişikliği. Orijinal metinde yer alan karakterin iç sesi, çizgi öykü okuruna diyalog biçiminde sunuluyor:

Öyküde	Çizgi öyküde
“Lui qui vivait presque en moine dans cette école perdue” (Şu yitik okulda hemen hemen bir keşiş gibi yaşayan [...]Daru.)	”toi qui vit comme un moine dans cette école perdue.”
“Partout ailleurs il se sent exilé.” (Başka yerde yaşasa kendini sürgünde sanıyordu)	-“Partout ailleurs, je me sens exilé.”

Daru ve Arap arasında kısa diyaloglar Arapça gerçekleşiyor. Öyküde bu sözcüklerin Arapça olarak dile getirildiği belirtiliyor. Çizgi öyküde ise farklı yazı stili (Italic ve bold) dil değişikliğini temsil ediyor (Resim 5 ve 6).

Öyküde	Çizgi öyküde
S’adressant en arabe à son prisonnier: Viens-toi (Ve tutsağına Arapça: ‘Gel hadi!’ dedi)	Viens, toi...
«Attends » dit l’instituteur en arabe. (“Bekle” dedi öğretmen Arapça)	Attends.

Resim 5

Resim 6

Öyküde yer alan tümcelerin vurgularına çizgi öyküde bağlı kalınıyor.

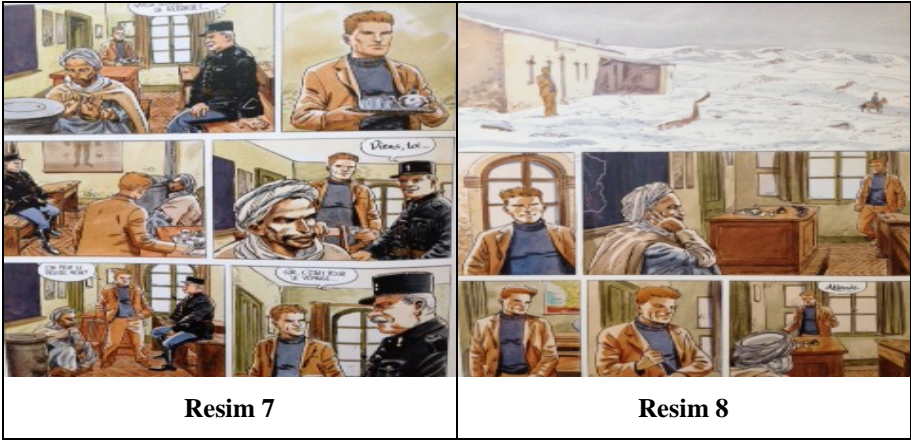
Öyküde	Çizgi öyküde
“C’est ça. Répète-leur ce que je t’ai dit: je ne livrerai pas.” (Tamam. Onlara da benim söylediğimi tekrarla: Adami teslim etmeyeceğim.)	Çizgi öyküde bu cümle iki baloncuğa ayrılmış: “C’est ça.” / Répète-leur ce que je t’ai dit... je ne livrerai pas.”

Bunun tersini gördüğümüz bir karede baloncuğa satırları sığdırma çabasıyla öyküdeki tümce yapısı çizgi öyküde korunmuyor :

Öyküde	Çizgi öyküde
“Si tu veux nous lâcher, a ton aise, je ne te dénoncerai pas. J’ai l’ordre de livrer le prisonnier: je le fais.” (Hayır onlara hiç bir şey söylemeyeceğim. Bize sırt çevirmek istersen, bu senin bileceğin iş, seni ele verecek değilim. Tutsağı teslim etmek emrini aldım: teslim ediyorum)	“Si tu veux nous lâcher, a ton aise! / Je ne te dénoncerai pas. J’ai l’ordre de livrer le prisonnier: je le fais.”

Öyküde ve çizgi öyküde varolan, ancak görsel olarak öyküdeki anlatımla bire bir uygunluk göstermeyecek devinimler ya da nesnelere değişik bir biçimde çizgi öyküde yer alıyor. Öyküde sözü geçen ancak farklı şekilde çizilen devinimlerden karakterlerin fiziksel duruşunu ve duygularının dışavurumunu örnek olarak verebiliriz (Resim 7 ve 8):

“L’arabe s’était accroupi contre l’estrade du maître, face au poêle qui se trouvait entre le bureau et la fenêtre” (Arap, öğretmenin hafifçe yüksek kürsüsüne sırtını verip çömelmiş, yüzünü pencereyle kürsü arasında bulunan sobaya dönmüştü.), “Daru, posant le verre sur le sol, s’était agenouillé près de l’arabe” (Daru fincanı yere koyarak Arabin yanına diz çökmüştü.).

Gerçekçi karakter çizimi, öykünün aslına uygun senaryolaştırılması ve kurgunun geçtiği yerin betimlemesine çizimlerle geniş yer verilmesi sayesinde dönemin ruhunu çizimlerin gerçekçi bir şekilde yansıttığını söyleyebiliriz. Çizgi öyküde, öykü metnindeki diyaloglara büyük ölçüde sadık kalınırken giriş kısmına eklenen diyaloglarla yer yer öyküye yeni bir yorum katılmış. Öyküde okuyucunun zihninde canlanan karakterlerin tepkileri çizgi öyküde yansıtılmaya çalışılmış. Ferrandez, öykünün orijinalinde yer alan sözsel zenginlikleri, görsel zenginliklerle tamamlamayı başarmış. Çizgi öykü okuruna yönelik yeni bir kurguyla karşımıza çıkan **Konuk** uyarlaması, yaşanan yazınsal kayıpların birer kazanım olduğunu kanıtlar nitelikte. Dahası kimi zaman bu kazanımlarla, Ferrandez'in doğayı ve yaşam şartlarının zorluğunu yorumlaması gibi kimi konular yorumlanarak daha da etkili biçimde vurgulanıyor.

KAYNAKLAR

Camus, A. 1982. *Sürgün ve Krallık*. İstanbul: Varlık.

Camus, A. Web sayfasının yayımlandığı ya da düzenlendiği tarih. *Başlık*. 10.08.2014 tarihinde

http://people.wku.edu/nathan.love/314Introlit/hote_camus_numbered.pdf adresinden alınmıştır.

Ferrandez, J. 2009. *L'Hôte*. Paris: Gallimard.

Francou, A. 2013. *Entretien avec Jacques Ferrandez autour de L'Etranger d'Albert Camus*. 28.08.2014 tarihinde <http://www.cndp.fr> adresinden alınmıştır.

Başvuru: 14.01.2015

Yayına Kabul: 08.05.2015